

Розділ 4

Проблеми управління інноваційним розвитком

УДК 339.187.62:631.3

Прокопенко Ольга Володимирівна,

*д-р екон. наук, професор, декан факультету економіки та менеджменту,
завідувач кафедри економічної теорії Сумського державного університету;*

Омельяненко Віталій Анатолійович,

асистент кафедри економічної теорії Сумського державного університету

ЛІЗИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті проаналізовано поточні тенденції та необхідність використання лізингу сільськогосподарськими підприємствами України, визначено напрями розширення переліку об'єктів лізингових операцій та запропоновано розглядати лізинг у контексті формування сталих екопоселень на основі сучасних технологій.

Ключові слова: лізинг, технології, інвестиції, сільське господарство, екопоселення, інноваційний розвиток.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Згідно з прогнозами Організації з продовольства та сільського господарства ООН (FAO) за нинішнього рівня розвитку агросектору можна прогнозувати до 9 млрд людей і до 2050 року виробництво продовольства має збільшитися на 70 % [1]. Важливим фактором зростання продуктивності праці в сільському господарстві та забезпечення сталого розвитку сільських територій є рівень технічного оснащення та можливість застосовувати новітні технології в сільськогосподарській галузі в цілому.

Новітні технології та відновлення техніки повинні бути на всіх етапах функціонування агропромислового комплексу – від селекційної роботи до вирощування та реалізації сільськогосподарської продукції. У структурі основних засобів сільськогосподарських підприємств приблизно третину займають машини та устаткування, які сьогодні фізично й морально застаріли.

В Україні майже 80% технічних засобів сільського господарства знаходяться у стані фізичного зносу. Аграрії в 30% випадків відмовляються купувати вітчизняну сільськогосподарську техніку через низький технічний рівень елементної бази, у 40% – через неналежну якість виготовлення та в 35% – через її низьку конкурентоспроможність. У той же час на поч. XXI ст. від 10 до 40% інвестицій у нові технології та обладнання в розвинених державах здійснювалися за допомогою лізингу, а в окремих галузях економіки цей показник був ще вищим [12]. Відтак лізинг для сільського господарства України повинен стати ефективним інвестиційним механізмом інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження різних аспектів лізингу в аграрній сфері здійснені провідними вітчизняними вченими, такими як Б.В. Наконечний [8], В. Кашкін [6], Г.В. Корнійчук, О.В. Борисюк, М.М. Руденко, Н.С. Танклевська, О. Ярославський та ін. Технологічний аспект аналізувався в тематичній доповіді НАН України «Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація» [12]. Серед основних вчених, які акцентували увагу саме на інноваційному аспекті, необхідно відзначити О.П. Жукова [3], О.Д. Гнатковича [2], В.О. Іванченко [4], В.С. Карпова [5], В.Г. Крячко [4]. Оцінка потенціалу та аналіз проблемних аспектів упровадження інноваційних технологій сільськогосподарськими підприємствами розглядалися В. Славіним [11], М.О. Ананьєвим, А. Коптеловим, О.І. Янковською, О.В. Поповою. Проте питання вдосконалення інноваційної складової лізингу є актуальним через відсутність системного підходу до розширення об'єктів лізингових операцій.

Метою статті є аналіз технологічного аспекту застосування лізингу сільськогосподарськими підприємствами.

Виклад основного матеріалу. Інноваційний розвиток, адекватний майбутнім масштабам і завданням науково-технічного перетворення сільськогосподарського виробництва, можливий за наявності належним чином організованої та ефективно функціонуючої інноваційної системи АПК, яка становить сукупність взаємодіючих організацій – учасників процесу створення та освоєння нововведень із комплексним забезпеченням інноваційного процесу в аграрній сфері.

Провідним фактором конкурентоспроможності підприємств є сільськогосподарські інновації та освоєння в масовій практиці інноваційних методів ведення сільськогосподарського виробництва, що визначають у своїй сукупності інноваційний розвиток сільського господарства. Загалом інноваційний розвиток АПК визначається двома основними складовими – розвитком наукових досліджень та використанням їх результатів у виробництві. Такому змісту повинна відповідати побудова інноваційної системи в цілому і заходів із забезпечення інноваційного розвитку підприємств АПК.

Одним із інструментів інноваційного розвитку сільського господарства на інвестиційних засадах є лізинг, який посідає друге місце у світовій економіці за обсягом інвестицій після банківського кредиту, є одним з прогресивних методів матеріально-технічного забезпечення виробництва та відкриває користувачам широкий доступ до передової техніки і технології [2]. Для багатьох суб'єктів господарювання лізингові операції в країнах ринкового спрямування стали домінуючими за технічного переоснащення матеріально-технічної бази свого виробництва.

За даними Всесвітнього банку лізинг в аграрному секторі багатьох країн більш привабливий для виробників, ніж кредит. У Східній Європі, Центральній Азії та Латинській Америці лізинг сільськогосподарського устаткування займає значну частку на місцевих ринках лізингу. Причому для розвинених країн використання агролізингу не менш актуальне, ніж для країн, що розвиваються. Наприклад, у США лізинг устаткування для ферм перевищує 10% від усього лізингового ринку країни [6].

Потрібно також урахувати фактор економічних втрат, які для цілей статті доцільно проілюструвати на прикладі посівних технологій. Відомо, що зерно необхідно закласти в землю на глибину 4-5 см. Вітчизняні сівалки поки не дають такого рівня точності й похибка може бути досить значною: закладання на глибину 8 см або неглибока посадка. Унаслідок цього лише 30% зерна знаходиться на потрібній глибині й насіння сходять нерівномірно. При цьому відповідний рівень техніки дозволяє скоротити терміни посівної більш ніж удвічі.

Відтак істотною відмінністю сільського господарства від інших галузей економіки є

те, що в процесі виробництва беруть участь і біологічні активи (рослини і тварини), що також забезпечуються відповідними технологіями.

Провідною проблемою сільського господарства на сьогодні є відродження та подальший розвиток тваринництва, при цьому тварини можуть і повинні стати специфічним об'єктом лізингу. Аналогічно проблемним є поширене використання насіння імпортової селекції за наявності гідних позицій вітчизняних селекціонерів. Відтак ряд авторів пропонує розглядати окремо лізинг біологічних активів та лізинг техніки, що більше відповідає структурі інноваційних потреб сільськогосподарських підприємств (придбання машин та обладнання, дослідження і розроблення, придбання програмних засобів та виробниче проектування). Зазначений фактор істотно розширює сферу лізингу, об'єднуючи її з класифікацією інтелектуальних активів виробництва, якщо розглядати предметну складову інновації.

Інноваційний лізинг розвивається, розширюючи свою дію на нові об'єкти угоди, тобто об'єкти інтелектуальної власності (*leasing of intellectual property*). На початковому етапі як предмет лізингу інтелектуальна власність почала з'являтися 25 років тому в США та ЄС. У руслі цієї ідеї американський економіст Річард Кроуфорд висунув проблему розширення лізингу інтелектуальної власності як ключового елемента стратегії розвитку лізингу. Аналогічної думки дотримується й організація *Equipment Leasing and Finance Foundation*, відзначаючи в дослідженні перспектив розвитку лізингу «*Perfect Storm*», що майбутнє лізингового бізнесу пов'язане з новими технологіями та інтелектуальною власністю.

У контексті фактора інформатизації традиційних сфер, зокрема сільського господарства, А.П. Жуков [3] відзначає, що в практиці лізингової діяльності компанії найчастіше поставляють лізингоотримувачу високотехнологічне устаткування разом із програмним забезпеченням, вартість якого може сягати до 50% від суми договору лізингу. Відсутність законної можливості передачі в лізинг програмного забезпечення обумовлює істотні потенційні податкові ризики як для лізингодавця, так і для лізингоотримувача, оскільки в цьому разі нематеріальні активи «приховуються» у загальній специфікації устаткування.

Прикладом розширеної інтеграції високих технологій у сільське господарство є організація агровиробництва в Японії, яка є лідером у галузі біотехнологій, займаючись вирощуванням рису за допомогою спеціальних міні-автоматів, що застосовуються в комбайнах, механічних посадкових пристроїв, захисних покриттях з вінілу та розпиленні з вертольотів [1]. Комп'ютери на біофермах керують регуляцією світла, вологості та температури. Щоб визначити, чи необхідний рослинам полив і чи потрібна спеціальна допомога від шкідників, японські фермери використовують спеціально обладнані камери з дистанційним керуванням, що допомагають визначати температуру, вміст вологи в ґрунті й тривалість світлового дня. Із застосуванням штучного світла вирощуються різні рослинні культури. Освітлені штучно близько 11 м² площі здатні давати до 230 т овочів. Подібні технології повністю виключають проблеми хвороб рослин, шкідників та несприятливих погодних умов. В Ізраїлі покриття з можливістю регулювати доступ світла, обігрів, вентиляцію дозволяють вирощувати за сезон більше 3 млн троянд або 300 т помідорів з 1 га тепличних площ, чотирикратно збільшуючи врожай на відкритому ґрунті.

Специфіка технологічного аспекту лізингу полягає в такому [5]:

- оренда прав і технологій;
- небезпека ризику, пов'язаного з порушенням прав третіх осіб. У більшості лізингових угод патентні ризики є відповідальністю орендодавця, якщо в контракті немає патентного застереження, що регламентує відносини сторін у разі пред'явлення

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

орендареві патентних претензій і позовів від патентовласника;

– орендар по закінченні терміну оренди устаткування, технології має право використати передане йому ноу-хау, якщо в контракті не визначено застереження;

– можливий лізинг ліцензій, коли орендодавець купує право використання патенту на певний строк і на певній території із правом надання субліцензії і за контрактом передає це право орендареві. Тобто куплена лізинговою компанією ліцензія передається орендареві у формі своєрідної субліцензії. Такі угоди можуть полягати в пакеті з лізинговим контрактом на технологічне устаткування та самостійно.

Щодо України, то в 2012 році динаміка активності лізингових компаній у сфері фінансування сільськогосподарської галузі виглядала найбільш яскраво (рис. 1). Обсяг укладених лізингових угод становив близько 4,3 млрд грн (зростання до попереднього року становить більше ніж удвічі), а рівень проникнення лізингу в галузі досяг 16 % [10].

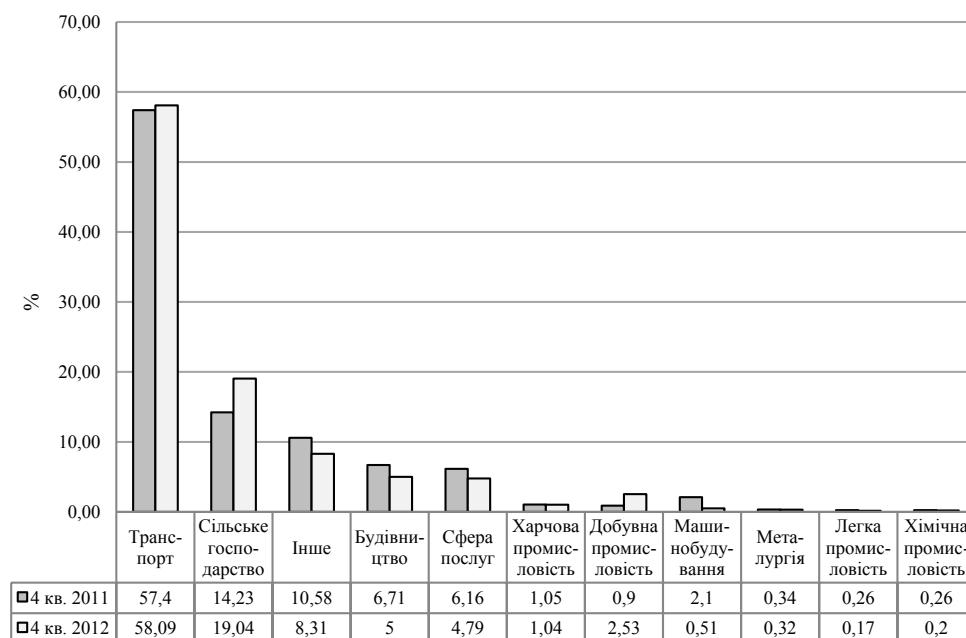

Рисунок 1 – Вартісний розподіл договорів лізингу за галузями [10]

Проте всі методи й технології, що використовуються для досягнення завдань розвитку АПК, мають оцінюватися відповідно до параметрів (рис. 2).

Сьогодні принцип сталості виходить на перший план, що зобов'язує підприємства до особливої відповідальності під час планування технологічних проектів. Головним є застосування передових технологій, наукових розробок і наявного досвіду в різних сферах життєдіяльності людини, вибір кращих і прийнятних рішень із їх подальшою реалізацією та розвитком у поселенні. Зокрема, підприємства мають виробляти продукцію з місцевих відновлювальних природних матеріалів або відходів (вторинної сировини) з використанням екологічно чистих технологій.

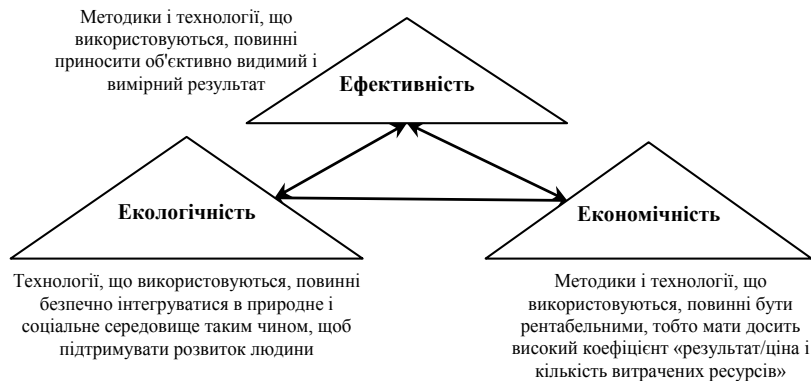

Рисунок 2 – Параметри оцінки сільськогосподарських технологій

Виходячи з вищезазначеного, доцільного розглянути найбільш ефективне використання інноваційного лізингу з еколого-економічної точки зору в формі сталого екопоселення або екополісу, що забезпечує максимальне використання всіх видів природних ресурсів: низькотемпературного тепла землі, повітря і водойм (теплові насоси); альтернативних джерел енергії (енергія сонця, біомаса, вітер, вода та інші); неуглецевих видів моторного палива (біогаз, повітря, електрика); нових видів транспорту; інноваційних технологій землеробства; безпечної утилізації ТПВ; систем локального очищення стічних вод (біологічної, резонансної, механічної); технологій у будівництві та розвитку інфраструктури.

Розширений варіант лізингу технологій дозволить сформувати електронне сільське господарство (*e-agriculture*) [1], що передбачає розроблення концепції, проектування, оцінку та застосування інноваційних способів використання інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) з основним акцентом на сільськогосподарські підприємства різних типів. Технологічні послуги для розвитку сільського господарства повинні розширювати знання та вдосконалювати навички фермерів, підвищувати їх конкурентоспроможність і рівень життя. Для того щоб правильно вибрати такі послуги, державним організаціям потрібно зрозуміти, у яких галузях нові технології можуть принести найбільший ефект та які саме послуги виявляться найбільш привабливими для приватних інвесторів. Для цього необхідний аналіз у трьох галузях:

1. Аналіз сільськогосподарського економічного ланцюжка допоможе визначити проблеми та оцінити переваги, що виникнуть у результаті модернізації.

2. Аналіз потенційного ефекту допоможе виявити економічно доцільні технології для вирішення проблем та одержання конкурентних переваг.

3. Аналіз сервісного ланцюжка визначить фінансову доступність послуг і допоможе знайти партнерів, готових інвестувати в проект та забезпечити технологіями.

Крім того, для стимулювання попиту необхідно підвищувати рівень купівельної спроможності та вдосконалювати загальну політику держави у сфері споживання, адже сприятлива несільськогосподарська політика життєво важлива для процвітання сільського господарства. Стабільний інноваційний розвиток сільськогосподарського виробництва можливий лише разом зі зміною соціально-демографічної ситуації в сільській місцевості, подоланні депопуляції, матеріальній підтримці сільських родин та ефективній міграційній політиці [9].

Наприклад, у Данії, неподалік від Копенгагена, побудоване найбільше в ЄС

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

екологічне село. За допомогою новітніх технологій тепло та світло в будинках забезпечуються при мінімальних витратах енергії. За 5 років 750 будинків заощадили 18 млн кВт/год., а в перерахунку на шкідливий парниковий газ це – 3 тис т. CO₂.

На сталість екопоселення впливає багато факторів, серед яких:

- економічний (існування власного бізнесу всередині екопоселення та використання максимально рентабельних технологій);
- соціальний (створення умов для розвитку людського капіталу);
- технологічний (використання бізнесом найбільш ефективних технологій);
- екологічний (розумне використання природних ресурсів);
- політичний (узгодження із цілями держави та її підтримка);
- інформаційний (високий рівень інформаційної та транспортної зв'язаності).

Багато північних країн (країни ЄС і США), а також деякі країни, що розвиваються, здійснюють значну фінансову підтримку розвитку сільського господарства, зокрема стимулюють упровадження органічних технологій. Це дуже важливо для економіки сільського господарства, особливо в перехідний період, коли виникають збитки внаслідок лага відновлення біологічної активності агроєкосистеми (рис. 3).

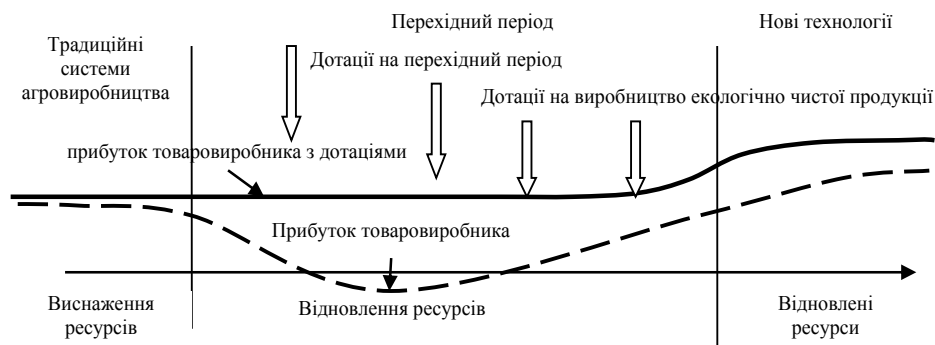

Рисунок 3 – Схема підтримки переходу підприємств на нові технології

Нові аграрні технології можуть бути ефективними, зокрема на високоокультурених ґрунтах [7], тому спочатку завжди буде існувати перехідний період – період відновлення з більшими витратами та меншим прибутком (рис. 3).

Економічна підтримка підприємств може мати різноманітні форми:

- компенсація втрат (наприклад, на той період, коли продукти в перехідному періоді виробництва не можуть продаватися як органічні);
- фінансова допомога розвитку інфраструктури (наприклад, можуть виділятися засоби на купівлю машинного устаткування або реконструкцію сільських будівель, компенсація витрат на біопрепарати та механічні засоби);
- компенсація витрат на сертифікацію та щорічні контрольні перевірки господарств, наукові дослідження або впровадження технологій;
- формування попиту на продукцію.

При цьому перевага лізингу в сільському господарстві полягає в тому, що він не виключає, а навіть припускає різні форми державного регулювання. За допомогою лізингу можна певною мірою подолати монополізм виробників сільськогосподарських машин за рахунок використання інших джерел одержання техніки.

Практика підтримки підприємств поширена і в інших країнах. Наприклад, у Казахстані в рамках Програми «Агробізнес-2020» буде запроваджено механізм здешевлення ставок за кредитами на сільськогосподарську техніку. На ці цілі до 2015 року виділено 9 млрд тенге. Програмою передбачається субсидування лізингу техніки зі ставкою винагороди не більше 14% річних, з яких не більше 7% оплачує лізингоотримувач, а 7% – компенсується за рахунок держави. Субсидії будуть розподілятися між лізингоотримувачами за пріоритетністю за видами сільгосптехніки, у тому числі призначеної для заготівлі і виробництва кормів, проведення меліоративних робіт, систем краплинного зрошення та іншої необхідної сільгосптехніки. У результаті в країні у 2010 р. порівняно з 1990 р. урожайність картоплі підвищилася на 23%, баштанних – у 2,5 раза, овочів на відкритому ґрунті – у 1,5 раза.

Висновки. Сільське господарство – це одна з п'яти ключових галузей сталого розвитку, у яких можливий прогрес із використанням наявних на сьогодні в нашому розпорядженні ресурсів і технологій. Підвищення сільськогосподарської продуктивності – рушійна сила як для економічного, так і для соціального розвитку, оскільки якщо в сільському господарстві виникає ситуація нестійкості, то втрачаються джерела доходів, порушуються соціальні зв'язки і, як наслідок, суспільства стають більш мобільними. Застосування сучасних методик роботи в аграрних господарствах дозволяє в кілька разів знизити вплив несприятливих погодних факторів, запобігти серйозним втратам культур та підвищити якість врожаю. Використання лізингу в поєднанні з упровадженням інновацій сприяє ефективній взаємодії підприємницьких структур і фінансових інститутів, що позитивно впливає на прискорення використання результатів фундаментальних і прикладних наукових досліджень та створення умов для випуску конкурентоспроможної продукції.

Питання застосування нематеріального лізингу в господарській практиці суб'єктів лізингової угоди як інновація мають стати предметом **подальших досліджень** з метою стимулювання продуктивного (інноваційного) аспекту лізингу.

1. Высокие технологии для сельского хозяйства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nts-lib.ru/media/index1394.html>

2. Гнаткович О.Д. Активізація інновацій у сільське господарство України [Електронний ресурс] / О.Д. Гнаткович // Ефективна економіка. – 2009. – № 3.– Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=65>.

3. Жуков А.П. Повышение экономической эффективности лизинга в процессе обновления основных фондов промышленности Российской Федерации : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / А.П. Жуков. – М., 2007. – 25 с.

4. Іванченко В.О. Агролізинг як специфічний вид інвестування [Електронний ресурс] / В.О. Іванченко, В.Г. Крячко // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – № 22, Ч. II. – Режим доступу: [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/18.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/18.pdf).

5. Карпова Т.С. Некоторые аспекты управления интеллектуальной собственностью в России / Т.С. Карпова // Современные проблемы науки и образования. – 2007. – № 6 – С. 64-67.

6. Кашкин В. Лізинг в АПК Росії / В. Кашкин // Technologies of Leasing and Investments. – 2006. – № 1(14). – С. 18-25.

7. Концепція агрохімічного забезпечення землеробства України на період до 2015 року. – Харків : Вид. КП «Міськдрук», 2009. – 37 с.

8. Наконечний Б.В. Переваги та недоліки лізингу порівняно з іншими видами інвестиційної діяльності / Б.В. Наконечний // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: збірник наукових праць. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 262-270.

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

9. Григоруk А.А. Основи економічної теорії / А.А. Григоруk, Л.М. Литвин. – Т. : Збруч, 2009. – 400 с.
10. Підсумки діяльності лізингодавців за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uul.com.ua/files/Q4_2012_ukr.pdf.
11. Славин В. Экологически чистые волновые технологии в сельском хозяйстве / В. Славин // Electron's scientific seminar. – 2009. – С. 25.
12. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація : наук. доп. / О.М. Бородіна, В.М. Геєць, А.О. Гуторов та ін.; за ред. В.М. Геєця, О.М. Бородіної, І.В. Прокопи; НАН України, Ін-т екон. і прогнозув. – К., 2012. – 56 с.

О.В. Прокопенко, д-р екон. наук, професор, декан факультета економіки и менеджмента, заведуючий кафедрой економічної теорії Сумського державного університета;

В.А. Омеляненко, асистент кафедри економічної теорії Сумського державного університета

Лизинг как инструмент инновационного развития сельскохозяйственных предприятий

В статье проанализированы текущие тенденции и необходимость использования лизинга сельскохозяйственными предприятиями Украины, определены направления расширения перечня объектов лизинговых операций и предложено рассматривать лизинг в контексте формирования устойчивых экоселений на основе современных технологий.

Ключевые слова: лизинг, технологии, инвестиции, сельское хозяйство, экоселения, инновационное развитие.

О.В. Prokopenko, Doctor of Economics, Professor, Dean of Faculty of Economics and Management, Head of the Department of Economic Theory of Sumy State University;

V.A. Omelyanenko, Assistant Professor of the Department of Economic Theory of Sumy State University

Leasing as an instrument for innovative development of agricultural enterprises

The aim of the article. The aim of the article is an analysis of technological aspects of leasing application for agricultural enterprises in the context of complex innovative development of agrarian sphere.

The results of the analysis. It is shown that the latest technology and recovery techniques must be at all stages of the agricultural sector. The first stage is selection of breeding. The last is sale of agricultural products. Asset structure of agricultural enterprises occupies about one third of machines and equipment, which are now physically and morally outdated. Authors of the article analyze the technological aspect of leasing and prove that leasing of biological assets and leasing equipment should be considered separately, which are more consistent with the structure of the innovation needs of agricultural businesses (purchase of machinery and equipment, research and development, acquisition software and industrial design). Innovative technologies and leasing are proposed to be considered in the context of the eco-village system to ensure maximum utilization of all natural resources: low-temperature heat of the earth, air and water (heat pumps), alternative energy (solar, biomass, wind, water, etc.), not carbon motor fuel (biogas, air, electricity), new modes, innovative agricultural technologies, safe disposal of solid waste of local wastewater treatment (biological, resonance, mechanical), technologies in the construction and infrastructure development. Stability of eco-village is affected by a lot of factors, including: economic (existence of a business within the eco-village and use the most cost-effective technologies); social (creating conditions for the development of human capital); technological (business uses the most effective technologies); environment (rational use of natural resources); political (agreement with the objectives of the state and its support); information (high level of information and transport connectivity). New agricultural technologies can be effective because there will be always transition period – the period of recovery of higher costs and lower profits. Economic support companies can have different forms: compensation of losses (when food production in transition cannot be sold as organic); financial assistance for infrastructure development (such as may be allocated funds for the purchase of machinery or reconstruction of rural buildings, compensation cost of drugs and bio-mechanical means); compensation costs for certification and annual inspections of facilities, research and

implement technologies.

Conclusions and directions of further research. Modern methods of work at agricultural farms enable to reduce the impact of adverse weather factors which prevent serious crop losses and improve the quality of the crop. The use of leasing in conjunction with the introduction of innovations contributes to efficient interaction of businesses and financial institutions and the growth of innovative activity that has a positive effect on accelerating the use of the results of basic and applied research and the creation of conditions for the production of competitive products. The application of an intangible asset in a business practice of business lease as innovation has become the subject of research for economists and lawyers.

Keywords: leasing, technology, investment, agriculture, ecovillage, innovative development.

1. *Vysokie tehnologii dlia selskoho hoziaistva [High technologies for agriculture]*. Retrieved from <http://www.nts-lib.ru/media/index1394.html>.

2. Hnatkovich, O. D. (2009). Aktivizatsiia innovatsii u silske gospodarstvo Ukrainy [Enhancing innovation in agriculture in Ukraine]. *Efektivna ekonomica – Efficient economy*. 3. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=65>.

3. Zhukov, A. P. (2007). *Povysheniie ekonomicheskoi effektivnosti lizinha v protsesse obnovleniia osnovnykh fondov promyshlennosti Rossiiskoi Federatsii [Increase of economic efficiency in the leasing process of renewal of fixed assets in industry of the Russian Federation]*.

4. Ivanchenko, V. O., & Kriachko, V. H. (2012). Ahrolizing yak specifichnyi vyd investuvannia [Agricultural leasing as a specific type of investment]. *Zbirnik naukovykh prats Kirovohradskoho natsionalnoho tehnicnoho universitetu. Ekonomichni nauki [Scientific Papers of Kirovograd National Technical University. Economics]*. 22, Ch. II. Retrieved from [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/18.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/18.pdf).

5. Karpova, T. S. (2007). Nekotorye aspekty upravleniia intellektualnoi sobstvennostiu v Rossii [Some aspects of the management of intellectual property in Russia]. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniia [Modern problems of science and education]*. 6, 64-67.

6. Kashkin, V. (2006). Lizinh v APK Rossii [Leasing in Russian agriculture]. *Technologies of Leasing and Investments*. 1(14), 18-25.

7. *Konceptsiia ahrohimichnoho zabezpechennia zemlerobstva Ukrainy na period do 2015 roku [The concept of agrochemical securement of agriculture of Ukraine till 2015]*. (2009). Harkiv: KP «Miskdruk».

8. Nakonechnyi, B. V. (2012). Perevahi ta nedoliky lizinhu porivniano z inshymy vydami investitsiinoi diialnosti [Advantages and disadvantages of leasing comparison to other types of investment activity]. *Menedzhment ta pidpriemnictvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku – Management and entrepreneurship in Ukraine: problems and stages of development*. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politehniky. 262-270.

9. Hrihoruk, A. A., & Litvin L. M. (2009). *Osnovy ekonomichnoi teorii [Basics of economic theory]*. Zbruch.

10. *Pidsumki diialnosti lizinhodavtsiv za 2012 rik [Results of leasing in 2012]*. Retrieved from http://www.uul.com.ua/files/Q4_2012_ukr.pdf.

11. Slavin, V. (2009). Ekolohicheski chistye volnovye tehnologii v selskom hoziaistve [Environmentally friendly wave technology in agriculture]. *Electron's scientific seminar*.

12. Borodina, O. M., Heec, V. M., & Hutorov, A. O. (2012). Ukrainaska model ahrarnoho rozvytku ta yii socioekonomichna pereoriientatsia [Ukrainian model of agricultural development and its socio-economic reorientation]. *Nauk. dop. – Scientific report*. NAN Ukraine, In-t ekon. i prohnozuv.

Отримано 05.04.2013 р.